

Verslag van het dinerlab¹ met drie JIM's, Jos van der Lans en Pieter Hillhorst op 11 mei 2015

Ilse de Bruijn en Levi van Dam

De publicatie '[Nabij is beter](#)' van Jos van der Lans en Pieter Hillhorst was aanleiding om de auteurs kennis te laten maken met JIMs: Jouw Ingebrachte Mentor. Deze JIMs zijn ooms, tantes, burens en vrienden die zich betrokken voelen bij een jongere en die door de jongere worden aangewezen als zijn steunfiguur en adviseur voor professionals. Professionals werken met deze JIM's bij jongeren (12-23) en hun ouder(s) die in een impasse verkeren en waarbij het niet mogelijk lijkt om met de reeds geboden basiszorg en binnen de gezinssituatie, de problemen op te lossen. Professionals vanuit de jeugd&opvoedhulp, verslavingszorg, psychiatrie en zorg voor licht verstandelijk beperkten werken met de basiszorg, het gezin en de JIM aan het doorbreken van de impasse. Eind augustus 2014 was het bij 90% van de 92 gezinnen gelukt om de dreigende uithuisplaatsing af te wenden, in 80% was er een JIM actief.

Opa en JIM

Teus is opa en JIM van zijn kleinzoon Dennis (15). De dochter van Teus (moeder van Dennis) vond het aanvankelijk lastig dat Teus de JIM werd omdat hij dan volgens haar te dicht bij het gezin kwam.

Het heeft even geduurd, maar inmiddels is Teus door dochter geaccepteerd als JIM. Deze acceptatie van moeder was noodzakelijk: een JIM kan alleen functioneren als hij wordt gedragen door jongere én ouders. Anders ontstaan er weer nieuwe problemen. De systeemtherapeut van dit team geeft aan: "vanaf het moment dat Teus de JIM mocht zijn, konden we als professionals eigenlijk beginnen met weggaan". Teus kan zijn rollen als opa en JIM goed scheiden, sterker nog, de rol als JIM helpt hem: "ik zeg soms: nu praat ik als JIM tegen je en nu als opa, dat is voor iedereen wel zo helder". De systeemtherapeut vult aan: "als JIM heb je extra ruimte om te vragen wat er is. Je krijgt een soort volmacht om je met het welzijn van de jongere te bemoeien."

Onvoorwaardelijkheid

Eén van de aanwezige JIMs is als oudere broer betrokken bij zijn jongere broertje. Hij geeft aan: "toen ik hoorde hoe slecht het ging met mijn broertje, heb ik na jaren geen contact met mijn moeder en stiefvader weer contact met ze gezocht. Ik wilde iets voor hem doen, ik zag namelijk dat hij dezelfde problemen kreeg als ik vroeger. Nu zit ik er tot over mijn oren in. Ik heb ze jaren niet gesproken en nu bellen en appen mijn moeder en stiefvader me iedere dag om van alles en nog wat te bespreken. Mijn broertje wordt nu door de politie verdacht van een misdrijf. Ik denk niet dat hij iets gedaan heeft, maar dat hij gewoon op de verkeerde plek op het verkeerde moment was. Als hij wel iets gedaan heeft? Tja, kijk, als hij een konijn vermoord hebben we wel echt een probleem, maar anders? Nee, hij is toch mijn broertje?" Die onvoorwaardelijkheid is essentieel. Dat voelen jongeren. Het uitgangspunt is dan ook dat een JIM uit het informele netwerk komt, vanwege die onvoorwaardelijkheid. In het afgelopen jaar is echter de definitie van 'informele netwerk' wel verbreed. Daar waar eerst voornamelijk naar familie werd gekeken, is het nu een enkele keer voorgekomen dat een jongere zijn schoolmentor vraagt als JIM. Een leerervaring hierin is geweest dat een JIM onvoorwaardelijk voor de jongere gaat. Eén van de schoolmentoren wilde namelijk alleen JIM zijn als de jongere naar school kwam. Dit werkte niet; spijbelen was namelijk één van de problemen. Met schoolmentoren wordt daarom ook besproken hoe zij deze informele rol willen vervullen naast hun formele rol als schoolmentor.

Starten met JIM

Een van de aanwezige professionals zegt: 'sommige jongeren zeggen dat ze geen netwerk hebben. Dat geloof ik inmiddels niet meer. Ik heb gemerkt dat er altijd een JIM is en dat deze overtuiging ook bijdraagt aan het vinden van een JIM. Dat neemt niet weg dat het soms wel weken en soms maanden duurt voordat de JIM er is. In die periode is het balanceren tussen het bieden van de benodigde behandeling en het bespreekbaar maken van de problemen met het sociale netwerk.' Ook in crisissituaties is het belangrijk om eerst te kijken wat het sociale netwerk kan doen: 'Eerder bestond een crisis uit vier weken rust. Nu ondernemen wij meteen actie, mét het netwerk. We hebben namelijk gemerkt dat je een verwarrend signaal uitzendt als je hulp gaat bieden

¹ Een dinerlab is een creatieve broedplaats waar onder het genot van lekker eten maatschappelijk betrokken mensen elkaar ontmoeten rondom een maatschappelijke beweging

en benadrukt dat je zonder JIM onvoldoende duurzame resultaten gaat bereiken. Gezinnen komen dan toch in de afwachterende stand ‘want die professionals lossen het wel op’.

Nieuwe rol professionals

Een hulpverlener geeft aan dat het werken met JIMs haar bewuster heeft gemaakt van haar kennis. “De JIMs zijn expert en je maakt ze het meest krachtig als je ze groot maakt. Ruimte geeft. Dat vraagt wel van je als professional om er onwetend in te durven stappen. Je moet durven loslaten en bescheiden zijn. JIMs hebben namelijk soms ideeën die als hulpverlener niet in je opkomen. Ook kunnen zij dingen zeggen en doen die je als hulpverlener wel zou willen, maar niet mag. Zoals soms stevig zeggen waar het op staat’. Een collega vult aan: “in alles zijn hulpverlener en JIM gelijk. Zo gaf opa Teus een collega op zijn kop omdat ie vaak te laat kwam. En eerlijk is eerlijk, daar heeft hij inderdaad een punt. Dat soort dingen moet je dan ook naar elkaar kunnen uitspreken om gelijkwaardig te kunnen samenwerken. Om dat te kunnen heb je wel een team nodig dat steunt, bijstuurt en complimenteert. In je eentje kun je dit niet. Dan val je weer terug in je oude gedrag ‘wij weten hoe het moet’”. Een JIM geeft aan dat zij haar rol als JIM nu beter kan vervullen door de aanwezigheid van professionals: “eerder was ik ook al intensief betrokken bij mijn nichtje, maar vanwege de psychiatrische problematiek van mijn schoonzus werd dit contact te moeilijk. Ik ben er toen ook mee gestopt. Nu er professionals bij zijn heb ik die rol weer opgepakt. Het prettige is dat ik nu zaken terug kan leggen bij professionals en zorgen dat ik er vooral ben voor mijn nichtje”.

Reflectie

De twee genodigden zijn gevraagd om vanuit hun kennis en kunde te reflecteren op dit behandelmodel waarin formele behandeling met informele steun wordt geïntegreerd. Pieter geeft aan: “dit is een mooie ontwikkeling. Jullie beschrijven een proces waarin een verschuiving plaatsvindt: van wat moet er gebeuren naar wie gaat er meewerken? En als de informele zorg vervolgens in beeld komt, ben je al bijna klaar. Ik vraag mij wel af hoe het werken met een JIM zich verhoudt tot andere netwerkbenaderingen, zoals eigen kracht conferenties? Zit hem dat in het feit dat JIM start met één persoon en EKC met meerdere personen, of zijn er nog meer verschillen? En let wel: voor je het weet gaat JIM gebruikt worden als coalitiepartner van de hulpverlener, in plaats van partner van de jongere. Het is dus belangrijk dat de JIM niet het instrument van de hulpverleners wordt, maar vooral opa, schoonzus of broer blijft. Dat je elkaar echt ziet als gelijke partners.”

Jos vervolgt: ‘in de relatie tussen een JIM en een jongere gebeurt iets dat geen enkele professional kan bieden: je ziet daarin dat professionals nooit zo diep kunnen graven als het netwerk zelf. Dit betekent ook dat je anders gaat nadenken over wat de rol van de professional is. Een professional in dit model is veel meer gericht op het faciliteren en ondersteunen van de informele steun, dan het enkelvoudig uitvoeren van de formele behandeling.”

De zorginstellingen Youké, Altrecht, Reinaerde, Victas en Jellinek Gooi & Vechtstreek werken met JIM onder de vlag InVerbinding: een gezamenlijk initiatief om dreigende uithuisplaatsingen af te wenden, de zorg intersectoraal en dichterbij de gezinnen zelf te organiseren, in nauwe samenwerking met het sociale netwerk. Voor meer informatie neem contact op met Levi van Dam: ldam@youke.nl en 06 538 230 13